

ALLAH MÜLKÜ DİLEDİĞİNE VERİR*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn. Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'd! Fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sahıbehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n- nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

كَانَ هَذَا الْأَمْرُ فِي حِمِيرٍ، فَزَعَهُ اللَّهُ مِنْهُمْ، فَجَعَلَهُ

فِي قُرَيْشٍ وَسَيَعُودُ إِلَيْهِمْ

(حم. طب. ذى مخمر)

RE. 338/2 (*Kâne hâze'l-emru fî himyer, fenezeahu'llâhu minhüm, fecealehû fî kureyş, ve seyeüdü ileyhim.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Çok azîz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun!

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Ramazanınızı, Kadir Gecenizi mübarek eylesin... Bu güzel zamanların feyzinden, bereketinden hissemend ü hissedâr eylesin... Nice Ramazanlara, Kadirlere erdirsin... İki cihanda cümlelerinizi, cümlemizi azîz eylesin...

Peygamberimiz, başımızın tâcı, gözümüzün nûru, gönlümüzün sürûru Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek ehâdis-i şerîfesinden bir miktarını okumak üzere, burada cem olmuş bulunuyoruz.

Hadis-i şeriflerin okunmasına ve izâhına geçmeden evvel, evvelen ve hâssaten Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimiz Hazretleri'nin ruhu için; sonra sâir enbiyâ ve mürselînin ervâhı için; cümle evliyâullahın ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in ashabının ve ashab-ı kirâmından müteselsilen bize kadar güzerân eylemiş olan cümle sâdât ve meşâyıh-ı turûk-u aliyyemizin ve hulefâsının ve müntesiblerinin ruhları için;

Ve bu okuduğumuz hadis kitabının müellifi, hocamız Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Hazretleri'nin ruhu için, bu kitaptaki bilgilerin, hadislerin bize kadar ulaşmasında emeği geçmiş olan bütün ulemânın, cümle râvîlerin ruhları için;

Uzaktan yakından, Peygamber Efendimiz SAS'e sevgisinden ve hadis-i şeriflere rağbetinden nâşî bu meclise cem olmuş olan siz muhterem kardeşlerimizin, ahirete intikâl ve irtihal eylemiş olan cümle sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarının şâd olması için, ve hayatta olan biz müslümanların da sıhhat, afiyet, saadet, selâmet üzere, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına uygun yaşayıp, hüsn-ü hâtime ile ahirete gö-

çüp, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzur-u âlîsine sevdiği, razı olduğu kullar olarak çıkmamız için, bir Fatiha üç İhlâs-ı Şerif kıraat eyleyelim:

a. Halifeliğin Tekrar Kureyş'e Döneceği

Metnini az önce okuduğum hadis-i şerifte, Ahmed ibn-i Hanbel ve Taberânî'nin rivayet ettiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

كَانَ هَذَا الْأَمْرُ فِي حِمِيرٍ، فَزَعَهُ اللَّهُ مِنْهُمْ، فَجَعَلَهُ
فِي قُرَيْشٍ وَسَيَعُودُ إِلَيْهِمْ

(حم. طب. ذى مخمر)

RE. 338/2 (*Kâne hâze'l-emru fî himyer*) “Bu iş daha önce Himyer’de idi.” Hangi iş? “Hilâfet, meliklik, hâkimiyet, reislik, idarecilik, başkanlık işi Arap yarımadasında Yemen’deki Himyer Kabilesi’nde idi.” Peygamber Efendimiz tarihe ait bir hususu söylüyor. “Bu Arabistan’ın idaresi, başkanlığı Yemen’deki Himyer Kabîlesi’nin elindeydi. Onun başındaki insanlar hâkim idiler bu mıntıkalara... (*Fenzeahu’llâhu minhüm*) Sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri bu halifeliği, bu idareciliği, bu hakimiyeti onlardan çekti, aldı; (*ve cehâlehû fî kureyş*) ve onu Kureyş’e ihsân eyledi.”

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.91, no:16873; Taberânî, *Mu’cemü'l- Kebîr*, c.IV, s.234, no:4227; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.II, s.135, no:1057; Nuaym ibn-i Hammâd, *el-Fiten*, c.I, s.406; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.344; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.III, s.264, no:906; Zû Mihmer RA’dan.

Mecmaü’z-Zevâid, c.V, s.350, no:8984; *Kenzü’l-Ummâl*, c.VI, s.76, no:14793; *Câmiu’l-Ehâdîs*, c.XV, s.279, no:15478.

Kureyş, Peygamber SAS Hazretleri'nin mensub olduğu kabile . “Bu hâkimiyeti Kureyş'e ihsân eyledi.” Tarihî bir hadiseyi, mâziye ait bir hususu Efendimiz SAS bize bildiriyor. (Ve seyeùdü ileyhim) “Tekrar onlara dönecek.”

Şimdi iş değışti. Bir kere, bu hadis-i şerifle ilgili birkaç hususu söyleyelim:

وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكَهُ مَن يَشَاءُ

(البقرة: ٢٤٧)

(*Va'llàhu yü'tî mülkehû men yeşâ'*) “Allah mülkü dilediğine verir.” (Bakara, 2/247) Mülk Allah'ın mülküdür. Mülk Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin olduğu için, dilediğine verir mülkü...

“—Geç bakalım!

Mal da yalan, mülk de yalan;

Var biraz da sen oyalan!

dediği gibi Yunus Emre'nin, biraz da sen imtihanın başına geç bakalım! Bir direksiyonun başına geç, dümenin başına geç, gemiyi sen yönet, bakalım nasıl olacak?”

Dilediğine verir mülkü Allah-u Teâlâ Hazretleri... Mülk Allah'ındır. Bu mülkün sahibi Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir, Allah- u Teâlâ Hazretleri mülkü dilediğine verir.

Bir başka ayet-i kerime... *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ

(الأعراف: ١٢٨)

(*Inne'l-arda li'llâhi yûrisühâ men yeşâü*)
“Yeryüzü Allah’ındır, oraya dilediğini mirasçı kılar.” (A’raf, 7/128)

“—Bu tarla bana babamdan miras kaldı.”

Yeryüzü Allah’ındır, dilediğini ona mirasçı kılar. Dilediği kavim, dilediği topluluk, dilediği insan gider, bir yere hâkim olur.

Bir zamanlar bizim yurdumuz neresiydi? Tarih kitaplarından okuyoruz; Orta Asya’nın şuraları, buralarıydı. Hazar Denizi’nin doğusu, Aral Gölü vs. Şimdi? Şimdi Ruslar’ın elinde.

Fakültede elime bir takvim geçti. Takvim çok güzel basılmış, Rus takvimi... Aral Gölü’nün, yâni eski dedelerimizin sahip olduğu gölün doğu tarafından bir resim çekmiş; bir güzel kumluk, koyu yeşil çamlar, masmavi bir su... Buruşturup atmaya kıyamazsın. Yapıştırdım dolabımın kapağına; “İşte dedelerimizin at koşturduğu göl kenarları!” diye, oraya bakıp bakıp, yüreğimi kanatıyorum.

Bir zaman geldi, başkasının oldu.

Buraları kimin? Buralarda da bir zaman Hitit denen kavimler yaşamış, Frigler yaşamış, Lidyalılar yaşamış...Ondan sonra, Allah bize vermiş. Kimlere vermiş? “*Lâ ilâhe illa’llâh, muhammedün rasûlü’llâh*” sözünü cihana duyurmaktan başka gayesi olmayan dedelerimize vermiş.

Dedelerimizin, Allah rızası için her türlü meşakkati, sıkıntıyı göze alarak, hayatı hiç sayarak, kefeninin başına sarık diye dolayarak uğraşması, çalışması sonunda bu topraklar bizim oldu.

Bak, ne kadar güzel! Bir Boğaz var, Karadeniz'e kadar açılıyor. Bir Haliç var, bakmamışız; çürük yumurta kokusundan dolayı, yanından geçerken burnumuzu kapatıyoruz. Bir Marmara var, onu da kirletmeye başladık. Onun da suyu oturulacak halde değil. Dağları var, ovaları var, çok güzel yerler...

Bir bayram gününde bizim çocuklara:

“—Gelin, sizi bir yere götüreceğim!” dedim.

“—Nereye götüreceksin baba? Boğaz'a mı götüreceksin, deniz kenarına mı götüreceksin, Çamlıca'ya mı götüreceksin?” dediler.

Dedim ki:

“—Beğendiniz mi siz İstanbul'u?”

“—Beğendik, güzel!”

Çocuklar küçük, söylüyorlar.

“—Neden güzel!”

“—Boğazı var, Çamlıca'sı var, Adalar'ı var, denizleri var...”

“—İşte, burayı bize fethediveren padişahın türbesine götüreceğim sizi!” dedim.

O mübarek Fatih, çalışmış askeriyle beraber... Kuşatma uzayınca, demiş ki:

“—Ey askerlerim! İçinizde günahkâr, üzerinde kul hakkı olan varsa, şöyle bir kenara çekilsin; onların yüzünden zaferden mahrum olmayalım!”

Hiç kimse ayrılmamış kenara. Neyi gösterir? Hepsinamazında, niyazında, Allah'a mutî, itâatli, güzel kullarmış.

Ölüm var. Dünyada ne bulduk ki, ölümden kaçacağız. Nedir hayat dediğimiz şey? Hayata sımsıkı sarılıyoruz da, elimizde kalabiliyor mu? Sımsıkı sarıldın hayata:

“—Ah bin yıl yaşasam...” desen, bırakıyorlar mı?

Zaten atmış yıl, yetmiş yıl geçti mi, gözü görmez oluyor insanın; gözlük takıyor, idare ediyor. Dişi çığnemez oluyor; söküyorlar, takma diş takıyorlar. Orası romatizma, burası ağrı; işte yazın kaplıcaya, falanca yere kum banyosuna... Derme çatma, desteklemekle idare ediyor.

Yetmiş, seksen yaşına geldi mi:

“—Al emanetini yâ Rabbi! Al emanetini de kurtulayım şuradan...” diyor, çekip gidiyor.

Onlar da hakkı görmüşler, “Bize ebedi hayat lâzım!” demişler, çalışmışlar, Allah-u Teâlâ Hazretleri de sevmiş. Bu kullar benim için çalışıyorlar diye “Alın!” demiş, bağışlamış. Hakkımız, haddimiz değilken; gücümüz, kuvvetimiz yokken, dört bin kişiye yirmi bin kişiyi, on bin kişiye altmış bin kişiyi yendirmiş.

Sultan I. Murad zamanında Osmanlılar Trakya’da ve Balkanlar’da hızla ilerlemeye başlayınca, Papalığın teşvikiyle Sırp, Macarlar, Bulgarlar, Avrupalılar toplanmışlar, gelmişler.

“—Edirne’yi Türkler’den alacağız, Türkler’i yere sereceğiz, yok edeceğiz!” diye, yüz bine yakın bir haçlı ordusu toplamış.

Elli bin, altmış bin neyse, o zamanın imkânlarına göre. Rivayetler tarih kitaplarında değişik olabiliyor. Sağlam kayıtlar olmadığı için,

hangisinin doğru olduğunu bilemiyoruz. Neyse, o kadar kalabalıklar. Bakıyorlar sağ taraf asker, sol taraf asker; giyinmiş, kuşanmış, kılıçlar, mızraklar...

“—Tamam, Edirne’yi Türkler’den aldık, bitti.” diyorlar.

Meriç nehrini geçiyorlar, Edirne civarında, kuzeyde bir yere ordugâh kuruyorlar. Dinlenmek ve saldırıya hazırlanmak için şöyle bir nefes alalım diye. O zaman da, bir yortularına tesadüf etmiş onların...

“—Hıristiyanlık açısından güzel bir gün, uğurlu bir gün... Tamam, mübarek bir zamanda kâfir Türklerden Edirne’yi alacağız!” demişler.

Onlar Türkler’i bâtil yolda görüyor, kendilerini hak yolda sanıyorlar.

Sultan I. Murad o sırada Bursa’da bulunuyormuş. Komutanlarından birisi [Hacı İlbeyi] Tekirdağ tarafından keşif amacıyla Edirne’ye doğru harekete geçmiş, akıncılarıyla yürümüş gelmiş. Bakmış ki, düşman ordusu yayılmış. Fıçılar açılmış, içkiler çıkmış, ilerdeki günlerde kazanacaklarını sandıkları zaferin düğününe, bayramına o zamandan başlamışlar. İçmeye başlamışlar, zilzurna sarhoş hale gelmişler. Çalgılar çalıyorlar, kazanacakları zaferin sevincini konuşuyorlar aralarında...

Öyle bir hücum emri filan yok ama, komutan bakmış ki adamlar perişan, gelmiş ta ordunun içine kadar. Dört bin tane adamı varmış. Bir saldırmışlar, haçlı ordusunu darmadağın etmişler. Komple orduyu târ u mâr edivermişler

(1364). Onun için, bu savaşa *Sırp sındığı Savaşı*, yâni “Sırpların kırıldığı, yok edildiği savaş” adı verilmiş.

Dört bin kişiyle zafer mi kazanılır? Düşman armut mu topluyor, onun silahı yok mu?

Zafer de Allah’tan, mülk de Allah’tan... Zaferi bizimkilere nasib etmiş, buraları almışız.

Götürdüm, dedim ki:

“—Bak bu Fatih Sultan Mehmed’dir. Ordu toplamış, burayı fethetmiş, bu İstanbul’u buna borçluyuz.”

Dua ettiler falan. Türbenin etrafında biraz küçük çocukların boyunları büküldü. Baktılar pencereler eski, boyalar dökülmüş, bakımsız... Bir tanesi dedi ki:

“—Baba!”

“—Efendim!” dedim.

“—Ben büyürsem, zengin olursam, bu türbenin etrafını düzelteceğim, tamir ettireceğim!” dedi.”

Adam bize, koca bir dünyanın incisi şehir kazandırmış; biz türbesinin yağlı boyasını yaptırmıyoruz. Hey ahfâd, hey!

Üzerlerinde kul hakkı olan kimse yokmuş. Namazında, niyazında; namaz kılarak, oruç tutarak, zikirle, fikirle; hücum ettiği zaman Allah diye diye; ölürken kelime-i şehadet getire getire cihad etmişler, savaşmışlar.

Buyurun bakalım, cihad edin şimdi... Hadi bakalım, cesaretiniz varsa çıkın şu camiden de,

göreyim sizi. Gidebiliyor musunuz Yunanistan tarafına, bir göreyim bakayım!

Nerede müslümanlık, nerede insanlık? İnsanlar ne halden ne hale gelmiş! Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi lütfuyla terbiye ve ıslah eylesin...

Bizden büyük düşmanlar yok mu şimdi? Allah dilerse, bizi onlarla terbiye edemez mi? Yunanistan da bizim hasmımız. Bir düşman geldiği zaman, zelzele olup da zangır zangır yer sarsılmaya başladığı zaman, bir büyük felaket gelse, kime yalvaracağız? Ne diyeceğiz?

“Allah!” diyeceğiz, “Dedem müftüydü.” diyeceğiz, “Babam vaizdi.” diyeceğiz. “Ben küçükken Amme Cüzü’nü ezberlemiştım.” diyeceğiz. “Bir kere hatim etmişim, hatim cemiyeti yaptırmıştı babam...” diyeceğiz. “Aman yâ Rabbi!” diyeceğiz.

Ama dua, o zaman kabul olmaz ki... Düşman ceza olarak geldiği zaman buraya, o ceza değişmez ki...

Şimdi değişir. Şu anda iyi kul olursan, şu anda ıslah-ı hal edersen, mâzini bilersen, buraya geliş sebebini bilersen, buranın sana verilış sebebini bilersen, umulur ki düzelir.

E aksi takdirde, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin mülkü çoktur. Dileriz ki biz günahkârları, yüzü karaları, eli sâlih amellerden boşları, gâfilleri, cahilleri, dedelerinin yüz karalarını affetsin... Dedelerine lâıyk kullar etsin, hak yolda yürüyen kullar eylesin... Bu mübarek günler hürmetine, bize lütfunu karşılıksız ihsan eylesin!

(*Ve seyeüdü ileyhim*) “Bir ara Himyer’deydi, onlardan çekti aldı, Kureyş’e verdi; sonra tekrar Kureyş’e verecek!”

“—Ne zaman değişecek hocam? Acaba Arabistan Yarım Adası’ndaki hükümdarlığı ne zaman dönecek?”

Baksana, döndü bile... Suud Hükümeti, Suud ailesi... O da aslında Yemen’den gelmiş, Necid’e yerleşmiş. Sübhànallah! Ne hikmetli sözler. Her cümlenin, her birinin altında neler yatıyor.

Hani şimdi Kureyş mi hakim? Suudi Arabistan’ı Kureyş kabilesi mi idare ediyor? Hayır. Yemen asıllı bir kabilenin eline geçmiş. Kardeşimiz, müslüman olduğu için onlar da müslüman kardeş, kardeş devlet Orta Doğu’da... Ama Arabistan’ın idaresi Kureyş’ten çıkmış, Yemenlilerin eline geçmiş.

Rasûlüllah’a öyle bağlanın! Sünnet-i seniyyesine öyle bakın!

Şimdi bazıları burnunu havaya kaldırıyor, diyor ki: “—Kur’an-ı Kerim var, hadis-i şerifi bir tarafa bırakalım!”

Olur mu? Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’an-ı Kerim’le hadis-i şerifi, sünnet-i seniyyeyi birbirinden ayırmamıza müsaade etmiyor ki... Kur’an-ı Kerim müsaade etmiyor.

Bu ne gaflettir!. Bak, bizim hayatımız neyle teşekkür ediyor: bizim örfümüz, adetimiz neyle teşekkür ediyor? Birbirimize niye bayramda kandil simidi yaparız, niye minarelerden ışıklar yanar, niye büyüklerimizin elini öperiz, niye dargınlar barışır? Hepsi dînîdir, hepsi hadistir,

hepsi Rasûlullah'ın tavsiyesidir, hepsi sünnettir. Çeker alırsan, millet kalmaz ortada...

Bozcaada'ya bir yerlerden bazı kimseleri getirmişler, yerleştirmişler. Bozcaada'da Rum da var, Kürt de var... Hıristiyan da var, müslüman da var... Ötekiler berikilere demişler ki:

“—Sizin dedeleriniz aslında bizdendi, aynı dindendik.” Adamda müslümanlık yok, dönmüş gitmiş, hristiyan olmuş. Barbaros'un anası Midillili bir Rum idi, babası Türk'tü.

Barbaros Hayreddin Paşa... O zaman, ne hale getirmiş kültürümüz insanları... Şimdiki derbederliğimiz de, milleti ne hale getiriyor? Uyanmamız lâzım, aklımızı başımıza toplamamız lâzım! Gericiyim, evet; çember sakallıyım, evet; yobaz, evet; ama devlet elden gidiyor, millet elden gidiyor. Millet gidiyor elden...

Millet de gider, devlet de gider.

Gitmedi mi? Hayal mi söylüyoruz? Topraklarımız bu kadar mıydı yüz sene önce? Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize akıl versin, insaf versin...

b. Lût Kavminin Ameli

İkinci hadis-i şerife geçtim, daha ne diyeyim? Akıllı insana işaret kâfidir, ben uzun boylu ne söyleyeyim?

İkinci hadis-i şerif şöyle:²

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.375, no:5459; Ebû Cemre Rh.A'dan. İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.L, s.320; Ebû Sahra Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.506, no:13135; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.247, no:15430.

كَانَ اللّٰوَاتُ فِي قَوْمِ لُوطٍ فِي النِّسَاءِ، قَبْلَ أَنْ يَكُونَ فِي الرِّجَالِ بِأَرْبَعِينَ سَنَةً

(ابن أبي الدنيا في ذم الملاهي، وابن أبي حاتم، هب. كر. عن أبي صخرة)

RE. 338/3 (*Kâne'l-livâtu fî kavmi lûtin fi'n-nisâi, kable en yekûne fi'r-ricâli bi-erbâine seneh.*)

(*Kâne'l-livâtu*) “Lûtîlik, Lût kavminde evelâ kadınlardan başladı, erkeklerde başlamasından kırk sene önce...”

Lût, peygamberlerden bir peygamberin adıdır, *aleyhi's -sa lâtu ve's-selâm...* Onun gönderildiği kavme de *Lût Kavmi* derler, çünkü Lût AS onlara vazifeli gönderilmiş, tavsiye etmiş, öğüt vermiş, nasihat etmiş:

“—Etmeyin, eylemeyin! Hakkın yoluna girin, asi olmayın! Edepsizliği bırakın, terbiyesizliği bırakın!” diye nasihat etmiş.

Dinlememişler. Pekiyi, insanlar peygamberleri dinleme zse ne olur? Lût kavmi gibi olur, Âd kavmi gibi olur, Semûd kavmi gibi olur. Misalleri var; Kur'an-ı Kerim bize onları bildiriyor. Lût kavmi kimdir, Âd kavmi kimdir, Semûd kavmi kimdir; bütün müslümanların bilmesi lâzım! Başlarına neden o hal gelmiş, bilmesi lâzım!

Neden? Kur'an-ı Kerim'de yazıyor, biz de müslümanız. Bizim kitabımız Kur'an-ı Kerim, bilmemiz lâzım! Onları bize bildiriyor. Lût kavmi neden helâk oldu? Cinsî sapıklığından, kötü huylarından Allah onlara bir belâ verdi, cihana darb-ı mesel oldu halleri...

Mâlûm, insanın bir cinsî duygusu var. Herkeste var; Allah kimisini erkek yaratmış, kimisini hanım yaratmış... Neden?

Hikmetli, hepsi yerli yerinde... İnsan nesli türesin, devam etsin diye. Ne sanat, ne kudret... Meyveler öyle, ağaçlar öyle, çiçekler öyle, böcekler öyle, kuşlar öyle. Herkese böyle bir sanat göstermiş Allah-u Teâlâ Hazretleri. İnsan nesli de ana-baba-evlat oluyor. Ana babalar ihtiyarlıyor, evlatlar onların yerini alıyor; böyle sürüyor. Kanun, tabii bir şey...

Bunun da yürümesi için Allah-u Teâlâ Hazretleri insanın içine duygu koymuş, his koymuş. Kız, erkeğe temayül eder, özler, ister; erkek kıza çeşitli yönlerden ilgi duymaya başlar. Meşru ölçüler içinde...

“—Nikâh, yâni evlenmek benim sünnetimdir.” buyuruyor Peygamber Efendimiz; güzelce düğününü yaparsınız, evlendirirsiniz, yeni bir yuva kurarsınız; Allah mes’ud etsin dersiniz, biraz desteklersiniz, yardım edersiniz; mes’ud olurlar, bahtiyar olurlar, çoluk çocuk sahibi olurlar. Normal yolu bu.

Ama bir de işin ters kullanılması var, sû-isti’ mâli var, kötüye kullanılması var.

Allah bu duyguyu vermiş.

Allah insanın midesine yemek yeme zevki, arzusu vermiş; iştihâ vermiş. Neden? İştihâ olmasa insan yemek yemez, su içmez, vücut beslenemez; sağlığı bozulur. O iştihâyı vermiş ki, yemek yesin, vücudu beslensin diye. Aman bir et kokusu duyduk mu, bir kızartma kokusu

duyduk mu, feleğimizi şaşırıyoruz. Bir tereyağı kokusu duyduk mu, feleğimizi şaşırıyoruz.

“—Aman bu yemek ne kadar tatlı olmuş! Bunun içine gül suyu mu koydun, bilmem şöyle, bilmem böyle...”

Neden? Bu vücut bize emanet; bu emanet ayakta dursun diye Allah ona, öyle bir kanun koymuş. Öyle olmasaydı, bu vücudumuza bakmazdık, canına okurduk, mahvederdik. İçimize o arzuyu koymuş da Allah; her şeyi güzel yaratmış. O iştaha da ne kadar güzel. Sırf o iştaha yüzünden, insan müslüman olur, yola gelir insan...

Allah o iştihayı koymuş ki, bu vücuda bakılsın diye. Öteki iştihayı koymuş ki, nesli türesin diye. Şimdi sen bu iştihayı su-i isti'mal edersen, mideni tıka-basa doldurursan, yemek üstüne yemek yersen, karnını patlatırcasına şişirirsen hastalıklar başlar, edepsizlikler başlar, arsızlıklar başlar, yüzsüzlükler başlar. Ters kullandın, yâni duygunu berbat ettin, fena istikamete kullandın.

Ötekisi de öyle... Allah nesil devam etsin, anne baba çocukların kahrını çeksinler; o ağlayan, hiç bir işe yaramayan, altını kirleten, hasta olan, iyi olan, kaç senede yürüyüp oynayacak hale gelen o çocuğa baksın diye, Allah öyle bir çözüm, bir çare koymuş. Bunu ters kullandı mı, o zaman o da çığırından çıkıyor.

O duyguyu kötüye kullanmayacak insan. Doğru yolu göstermiş Allah, Peygamber Efendimiz göstermiş:³

النِّكَاحُ سُنَّتِي، فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي؛
وَتَزَوَّجُوا، فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(د. عن عائشة)

(*En-nikâhu sünnetî*) “Nikâh, evlenmek benim sünnetimdir; (*femen lem ya’mel bi-sünnetî feleyse minnî*) kim benim sünnetimle amel etmezse, sünnetime uymazsa benden değildir.” buyurmuş.

(*Ve tezevecû*) “Evlenin! (*Feinnî mükâsirun bikümü’l-ümeme yevme’l-kıyâme*) Kıyamet günü diğer ümmetlere karşı ben sizin çokluğunuzla mubâhat eyleyeceğim, ümmetimin çokluğuyla iftihar edeceğim!” buyurmuş.

Öyle nikâhtan kaçmayın! Ne varmış bunda? Ne kadar güzel bir şey!

Sen gel şimdi bu duyguyu nikâh yoluyla, meşru bir şekilde yapmak, yerine getirmekle vazifesini güzel yapmak varken; hadi gayr-i meşru yollara sap, cinsî sapıklıklara sap, sonra da berbat et işi... Ona büyük azap veriyor Allah, büyük cezalar veriyor.

“—Hocam, böyle ayıp şeyleri konuşmasan, anlatmasan...”

³ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.V, s.439, no:1836; İmam Mâlik, *Muvatta’* (Rivâyet-i Muhammed), c.II, 427; Hz. Aişe RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XV I, s.271, no:44407; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.324, no:2833; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXII, s.312, no:24976.

İyi, güzel, anlatmayayım ama bu duygu herkesin içinde var... Hadis-i şerifte de sırasıyla karşımıza geldi. Bugün de felâketlerin en büyüğü... İnsanları burnuna halka takıp, peşinden böyle esir alınmış ayı gibi sürükleyen bir duygu bu.

Çingene ayının burnuna halkayı takar, koca ayıyı oynatır.

“—Kaynana nasıl utanıyor, şu nasıl şey yapıyor?”

Koca hayvan. Ormanda yakalasa bir pençe attı mı ona, dört takla attırır; ama halka geçti burnuna, Çingene ne derse onu yapar.

Halkayı geçirtti mi insanın burnuna... Bugün insanların çoğuna ciddî meslekî çalışma yaptırtmayan, ciddî tahsil yaptırtmayan, ciddî evlatlık yaptırtmayan, ciddî kocalık yaptırtmayan, ciddî karılık yaptırtmayan bu duygunun kötüye kullanılmasıdır.

Buna müsaade yok, İslâm’da böyle bir şey yok... Hepimizin cinsî hayatımızı tanzim etmemiz lâzım, cinsî hayatımızı İslâm’ın istediği ölçüler içinde düzenlememiz lâzım!

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.163, no:21488; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XV III, s.85, n158; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.260, no 6856; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.381, no:5480; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.363, no:3567; İbn-i Amr eş-Şeybânî, *el-Âhâd ve' - Mesâni*, c.III, s.91, no:1410; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.781; İbn-i Hacer, *el- İsbâbe*, c.IV, s.536, no:5640; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.3, no:1025; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.356, no:1390; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.370, no:3656; Atıyye ibn-i Büsr el Mâzenî RA'dan.

شِرَارُكُمْ عَزَابُكُمْ

(ع. طس. عن أبي هريرة)

(*Şirâruküm uzzâbüküm*) “Sizin en şerhileriniz, bekârlarınızdır.” Neden? Tutamaz kendisini... Haşdi bakalım, çeşit çeşit fitneler, fesatlar başlar. Nizam bozular, cemiyetin sosyal nizamı bozular.

Onun için, her şeyi güzeldir dinimizin... Evlenme vakti geldi mi, çocuğunu evlendir! Allah bereketini verir, mes’ud eder. Korkma, onların da rızıklarını verir Allah... Senin rızkını sana nasıl verdiyse, onun rızkını da verir. Gayr-i meşru yola sapmamak lâzım!

Cinsi sapıklıklardan birisi de; nikâh dışı münasebetlerden biri de erkeğin erkekle, kadının kadınla böyle bir durumu varmış. Lût kavminde bu sapıklık kırk yıl evvel kadınlarda başlamış. Eski Roma Tarihi’ni okuyun; Aristolar, Eflatunlar, büyük filozof...

“Ooo, çok büyük filozof!” değil mi? Felsefe derslerinde okuyoruz ya. Şöyle sayfanın arka tarafını çevirin bakalım, cinsi hayatları nasılmış, ne yapıyorlarmış? Bir okuyun bakalım!

Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.IV, s.375, no:4476; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.IV, s.37, no:2042; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.II, s.372, no:1540; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.III, s.43, no:600; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.282, no:302; Ebû Hüreyre RA’dan.

Mecmaü’z-Zevâid, c.IV, s.460, no:7299; *Kenzü’l-Ummâl*, c.XVI, s.278, no:44447-44449; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.524, no:1538.

Allah o cemiyeti neden batırmış, Sodom-Gomore ne olmuş? Pompei niçin Vezüv lavlarının altında kalmış? Vezüv yanardağı bir patlayı veriyor, bir anda Pompei şehri lavların altında kalmış. Neden kalmış? Bir incele bakalım!.

Pompei'ye gitmişler, külleri ayıklıyorlarmış. Yanardağın külü, kızgın kül aniden üstüne çöküverince adamların, heykel gibi kalmışlar. Mikrop üremediği için, çürüme de olmamış, olduğu gibi kalmışlar. Şimdi külleri süpürüyorlar, adamlar çıkıyor. Ne iş yapıyorsa... Terazi çekiyor, yolda yürüyor, yan gelmiş yatıyor, yemek yiyor, ne şekildeyse; ölüm onu nasıl yakaladıysa... Ansızın, birden bire ölüm gelivermiş.

Kıyamet de birden gelecek. Kıyamet koparken, adam kumaşı ölçtürecektir de parasını vermeye muktedir olamayacak. Alışveriş yaparken pattadak olacak. Onun için, kopmak deniyor, kopuk bir şekilde. Allah gafletten uyandırısın.

Nice nice sahneleri anlatıyorlar Pompei'de. Oraya turistik seyahatleri yapanlar orada gördüklerini anlatıyorlar. Ben gitmedim, gitmek de istemedim. Ama gidenler diyorlar ki:

“—Aman, ne sahnelerde yakalamış o kızgın küller onları.” İşte öyle gelir Allah'ın azabı.

Onun için her zaman uyanık olmak lâzım! Allah'ın haram kıldığı şeylere yaklaşmamak lâzım!

Allah'ın helali az mı geliyor, yetmiyor mu? Kâinatta ne kadar içecek var, adam içki içiyor. Hiç meşrubat kalmadı mı şu dünyada? Hiç yiyecek bir şey kalmadı mı? İlle harama sapıyorsun.

Tuzlu tatlı güzel meyvalar; karpuzlar, kavunlar, şeftaliler... Her birisinin tadı bir başka güzel!

Hem de ne kadar para veriyorsun, hem de ne kadar büyük felâketler oluyor arkasından. Arabanı çarpıyorsun, ailen, yuvan yıkılıyor. Bıçaklamalar, hapisler, şunlar, bunlar...

Çok kötü durumda kavmimiz... Bizim kavmimiz çok kötü duruma geldi. Tarihten övünürüz dedelerimizle ama, dedelerimiz bizimle övünmez. Dedelerimiz bizimle övünecek durumda değil.

“—Ne yapalım hocam? Anladık, yakamızı bırakmayacaksınız!”

Hem kendiniz iyi olacaksınız, hem de başkasının iyi olmasına çalışacaksınız.

Bir ben bir vaizim, gelmişim buraya, haftada bir defa konuşma yapıyorum; ne olacak? Ateş olsam, cirmim kadar yer yakarım, ben neyim ki? Benden ne olur; ne köy olur, ne kasaba olur. Neye yararım yâni ben? Herkes iyi olacak ki, bir yekûn tutsun.

Burada on milyona yakın insan var İstanbul’da... On milyona yaklaştı nüfusumuz, on milyonun içinden aciz, gerici, yobaz, sakallı böyle biri. Olmaz, bir şey olmaz, hiç bir şey olmaz. Söylediklerimi de dinletemem, kendime de dinletemem. Hep birlikte olacak, hep birlikte...

Hem kendimiz düzeleceğiz. Yeter mi? Yetmez. Başkasına da söyleyeceğiz. Din böyle gelişir. Bizim dinimizde ruhban sınıfı yok, herkesin vazifesi var.

“—Hocalar, din adamları yapşın vazifeyi...”

“—Sen?”

“—Ben biraz yaz tatili yapacağım deniz kenarında... Kışın da Uludađ’a çıkarım. Biraz seyahatim var, Akdeniz sahilleri güzelmiş, Ege güzelmiş, çok güzel koylar varmış filan...”

İyi, güzel, öyle yap ama; din adamına da ne itibar edersin, ne sözünü dinlersin, ne maaşı yerinde, ne bir kitap alabilir... Kitabın yanına yanaşsa, on bin lira, yirmi bin lira, otuz bin lira bir kitap ... Bir tefsir alacak olsa, parası yetmez. Nereden baksan bir acaip...

El birliğiyle herkes çalışacak. Sen kendi çocuğuna hâkim olacaksın, karına nasihat edeceksin; karın çocuğuna nasihat edecek... Akrabana söyleyeceksin, akrabana ötekisine söyleyecek... Elbirliđiyle çalışacağız. Bir de bakacağız ki, bizim cemiyetimizin rengi yeşermeye başlamış; tatlanmaya, güzelleşmeye başlamış.

Aaa, bak sokaklar temiz olmaya başladı. Ticarete şunu yok, bunu yok, aldatmaca yok... Dürüst insanlar, mâşâallah... Allah Allah, sahabe gibi insanlar var. Ne kadar güzel ahlâklı, sözünde duruyor, senet istemiyor; senedin vadesi gelince hemen ödüyor. Hatta eline para geçerse, daha önceden:

“—Al kardeşim, belki sana para lâzım olur. Ben bunu üç ay sonra verecektim; ama şu anda elime para geçti. Al, borcumdan kurtulayım. Çünkü borçlunun namazı kabul değildir falan diye hadis-i şerifler var, borçlu olmak iyi değil. Al şu parayı, sen kullan!”

“—Allah Allah... Rüya mı görüyorum der insan, böyle şeyler görünce. Adam parasının üstüne yatıyor, malı alıyor, parayı vermiyor. Bu devirde nasıl olur.” der.

Ama çalışırsak olur. Ben güzel olursam, ötekisi güzel olursa; topluca güzel oluruz inşâallah! Yâni kendimizin üzerinde bir vazife olduğunu idrak edip, çalışacağız.

c. Borçluya Müsamaha Etmenin Karşılığı

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

كَانَ رَجُلٌ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ:
إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ
يَتَجَاوَزَ عَنَّا، فَلَقِيَ اللَّهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ

(خ.م.ن.حب.حم.عن أبي هريرة)

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.731, no:1972; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1196, no:1562; Neseî, *Sünen*, c.V II, s.318, no:4695; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.263, no:7569; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.421, no:5042; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.33, no:2223; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.328, no:2511; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.534, no:11246; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.356, no:10755; Neseî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.IV, s.60, no:6294; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V III, s.326; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.34, no:1754; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.170, no:2616; Ebû Avâne, *Müsned*, c.III, s.343, no:5232; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.406, no:8058; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.274, no:4820; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V I, s.319, no:15425; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.251, no:15438.

RE. 338/4 (*Kâne racülün tâcirun yüdâyine'n-nâse, fekâne yekûlu li-fetâhu: İzâ eteyte mu'siren fetecâvez anhu, lealla'llâhe en yetecâveze annâ, felakıya'llâhe fetecâveze anhu.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Buhârî'den, Neseî'den, İbn-i Hibban'dan, Ahmed ibn-i Hanbel'den sahih bir hadis-i şerif kaydetmiş Hocamız burada. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*Kâne racülün tâcirun*) “Ticaretle meşgul bir adam vardı eski zamanda. (*Yüdâyine'n-nâse*) İnsanlara borç para verirdi bu adam.” Tüccardı, parası var, ticaretten elinde parası var; insanlara borç para verirdi.

Şimdi bu hadis-i şerifin bir başka rivayetinde şöyle bir cümle var, Neseî'deki rivayetinde:⁶

إِنَّ رَجُلًا لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ وَكَانَ يُدَايِنُ النَّاسَ

(*Enne racülen lem ya'mel hayran kattu ve kâne yüdâyine'n-nâse*) “Bir adam vardı, hiç hayır işlememiş; yalnız insanlara borç para verirdi.” diyor. Hiç hayır işleyen bir adam değilmiş yâni, hayırlı bir kimse değilmiş, hayırlı işle meşgul bir kimse de ğilmiş; ama borç para verirmiş insanlara...

⁶ Neseî, *Sünen*, c.V II, s.318, no:4694; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.361, no:8715; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.33, no:2223; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*,

c.VII, s.533, no:11244; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.60, no:6293; Ebû Hüreyre RA'dan.

(*Fekâne yekûlu li-fetâhu*) Borç verdikten sonra da, çalıştırdığı delikanlıya dermiş ki:

(*İzâ eteyte mu'siran*) “Benim alacağımı tahsil etmek üzere borçlunun yanına vardığın zaman, baktım durumu biraz sıkışıkça, halini perişan görüyorsan müsamaha et, affediver, biraz müsaade et, müddet ver, vaz geçiver; (*lealla'llâhe en yetecâveze annâ*) be lki Allah da bizi affeder, bizim günahımızdan geçer.” diye öyle tembih edermiş.

O da sıkışık insanın üstüne fazla varmazmış.

“—Senin bana borcun var, ver onu! Vermezsen gırtlığınızı sıkırım!” filan tarzında yapmazmış da, müsamaha gösterirmiş.

(*Felakıya'llâhe fetecâveze anhu*) “Gerçekten de ölünce, Allah-u Teâlâ Hazretleri bu güzel huyluluktan dolayı, onun günahlarını bağışlamış!” diyor Peygamber Efendimiz. Haber veriyor o zatın hayatıyla ilgili.

İslâm'da böyle bir hassaslık vardır, acıma duygusu vardır. Ticaretin çeşit çeşit halleri oluyor, bazen insan borçlanır. Borçlandığı zaman, verdiği sözü yerine getirmeli, borcunu zamanında ödemeli! Ödemezse çok tehlikelidir. Hele yanında para varken ödemezse çok tehlikeleri, günahları vardır.

Bazen insanın hüsn-ü niyetine rağmen, ödeyeyim diye azmetmesine rağmen işleri ters gider, nasib olmaz. O zaman onu bastırmamak lâzım!

Araplarda eskiden faizle borç verirlermiş. Giderlermiş borcunu tahsil etmeye, parası yoksa faizi arttırmışlar. “Peki şu kadar daha sonra ver ama, faizi şu kadar oldu!” diye böylece katlana katlana, öyle bir hale gelirmiş ki adam mahvolurmuş.

Peygamber SAS Efendimiz böyle bir cahiliye âdetinin olduğu bir muhitte diyor ki:

“—Borçlulara acıyın! O da insan, onun da çocukluğu var, ailesi var; böyle olduğu zaman onun borcuna biraz müsamaha gösterin eğer durumunuz müsaitse...” diye böyle borçluya müsamahayı tavsiye ediyor başka hadis-i şeriflerinde.

Burada da, böyle hareket etmiş olan bir kimsenin, bu merhameti dolayısıyla Allah’ın hiç icra hadisesi gördünüz mü? rahmetine ereceğini bildiriyor. Bu bir merhamettir, borçluya acıyorsun.

Bazen icraya verirsin... Bilmem

Eve gelir adam, borcundan dolayı haciz konulmuş olan malları alır. Ben bir kere gördüm, ortaokul talebesiyken; icra memuru bir eşyaya yapıyor, kadın eşyanın öbür tarafına yapıyor.

“—Aman bu dedemden kaldı, bunu alma!”

Onu bırakıyor, başka şeye yapıyor... Bir acı hal yâni. Allah kimseyi borçlu etmesin, borcu olanlara da maddî, manevî her çeşit borcunu ödemek imkânını bahşeylesin!

Borçların kimisi de mânevîdir. Bak bu namaz kılmayan insanların, bu namazları ödemesi lâzım! Akli başına gelip de tevbe ettiği zaman,

eski zamanlarda kılmadığı namazları ödemesi lâzım! Bir plana bağlasın, ödemeye başlasın. Her gün bir geçmiş günün namazını ödesin.

Tutmadığı oruçları ödemesi lâzım; borçtur, ödemesi gerekir.

Allah mânevî borçlarımızı da, maddi borçlarımızı da ödemek nasib eylesin!

d. Vahyin İki Şekli

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

كَانَ الْوَحْيُ يَأْتِينِي عَلَى نَحْوَيْنِ: يَأْتِينِي بِهِ جِبْرِيلُ،
فِيُلْقِيهِ عَلَيَّ كَمَا يُلْقَى الرَّجُلُ عَلَى الرَّجُلِ، فَذَاكَ
يَتَفَلَّتُ مِنِّي؛ وَيَأْتِينِي فِي شَيْءٍ مِثْلَ صَوْتِ الْجَرَسِ،
حَتَّى يُخَالِطَ قَلْبِي، فَذَاكَ الَّذِي لَا يَتَفَلَّتُ مِنِّي

(ابن سعد عن أبي سلمة بلاغا)

RE. 338/5 (*Kâne'l-vahyü ye'tînî alâ nahveyn: Ye'tînî bihî cibrîlü, feyülkîyehû aleyye kemâ yulkî'r-raculi ale'r-raculi, fezâke yetefelletü minnî; ve ye'tînî fî şey'in misle savti'l-ceresi, hattâ yuhàlita kalbî fezâke'llezî lâ yetefelletü minnî.*)

Peygamber Efendimiz'e Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin emirleri gelirdi. Nasıl gelirdi? Vahiy diyoruz, vahyedilirdi Peygamber Efendimiz'e. O vahiy ile söyledirdi.

⁷ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XI, s.622, no:32155; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.248, no:15433.

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

(النجم: ۳ - ۴)

(*Ve mâ yentıku ani'l-hevâ. İn hüve illâ vahyün yûhâ*) “Onun konuşmaları hiç kendisi içinden, aklından, keyfinden değildir; ancak kendine vahyedilmiştir de onu söylemektedir.” (Necm, 53/3 - 4) diye Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor Allah-u Teâlâ Hazretleri. Rasûlünün sözüne garanti veriyor. Rasûlü söylemişse, onun vahiy olduğunu Kur'an-ı Kerim bildiriyor bize.

Rasûl-ü Ekrem bu hadis-i şerifinde buyuruyor ki:

(*Kâne'l-vahyü ye'tînî alâ nahveyn*) “Bana vahiy iki şekilde gelir idi.” Vahiy çeşitleri çoktur. Burada iki tanesini zikrediyor. Birisi: (*Ye'tinî bihî cibrîlü feyülkıyehû aleyye kemâ yülkı'r-raculi ale'r-raculi*) “Bazen Cebrâil getirirdi bana ve bir adamın bir başka adama bir söz söyleyip naklettiği gibi, bilgiyi öyle naklederdi. (*Fezâke yetefelletü minnî*) Bu bende aniden vukua gelirdi ve bunun hıfzı kolay olurdu.”

Peygamber Efendimiz bazen, vahyi unutmayayım diye telaş ederdi. Öyle telaş ettiği zaman, ayet nâzil oldu:

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ. إِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُ
وَقُرْآنُهُ

(القيامة: ۱۶ - ۱۷)

(*Lâ tüharrık bihî lisâneke li-ta'cele bihî*) “O vahyi ezberlemek için tekrar edeceğim diye,

dilini hareket ettirme! (*İnne aleynâ cem'ahû ve kur'âneh*) O Kur'an-ı Kerim'in kalbinde toplanması ve okutulması bize aittir. Biz onu sana vahyettikten sonra, unutturur muyuz? Ne söyle-necekse söyletiriz, meraklanma ey Rasûlüm!”(-Kıyamet, 75/16-17) diye vahiy inmiştir.

(*Ve ye'tînî fî şey'in misle savti'l-ceresi, hattâ yuhâlita kalbî*) “Bazen de vahiy bana, bir çingirak sesine benzer bir tarzda, ses olarak gelirdi ve bu kalbimi kaplardı. Gönlümü, içimi kaplardı. (*Fezâke'llezî lâ yetefelletü minnî.*) Bu nakşolurdu içime, benden ayrılmazdı. Gayet derinden, içimde kalırdı.”

Bu çeşit vahiy diye vahiy tarzını Peygamber Efendimiz burada bize iki tanesini açıklamış.

e. Halifelerin Haklarına Riayet Edin!

Öbür hadis-i şerife geçiyoruz. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

⁸ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1273, no:3268; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1471, no:1842; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.958, no:2871; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.297, no:7947; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.418, no:4555; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V III, s.144, no:16325; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.256, no:222; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.V I, s.302, no:1265; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.472, no:3023; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.409, no:7126, 7129; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.48, no:1148; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.951, no:14380; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XV, s.282, no:15485.

كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ، كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ، وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، وَسَيَكُونُ خُلَفَاءُ فَيَكْفُرُونَ. قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: فُؤَا بَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَلِأَوَّلٍ، أَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ، الَّذِي جَعَلَ اللَّهُ لَهُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ سَأَلَهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ

(حم.خ.م.ه. عن أبي هريرة)

RE. 338/6 (*Kânet benû isrâîle tesûsühümü'l-enbiyâü, küllemâ heleke nebiyyün halefehü nebiyyün, ve innehû lâ nebiyye ba'dî, ve seyekûnü hulefâü feyeksürûn. Kàlu: Femâ te'mûrunâ? Kàle: Fû bi - bey'ati'l-evveli fe'l-evveli, ve a'tühüm hakkahüm, ellezî ceale'llu lehüm, feinna'llàhe sâilühüm amme'ster'àhüm.*)

Bu hadis-i şerif. halifelik meselesiyle ilgili bir hadis-i şeriftir.

Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki:

(*Kânet benû isrâîle tesûsühümü'l-enbiyâü*) “İsrâילוğulları’na peygamberleri hükümdarlık yapardı. Onları peygamberler sevk ederdi.” Kral diyoruz ya şimdi. İbrani Kralları falan deniyor meselâ, o İbrânî devletini idare eden kimselere. “Benî İsrail’in başındaki idareciler, peygamberler idi.”

Dâvud AS, Süleyman AS gibi peygamberler hükümdarlık ederdi. (*küllemâ helekü nebiyyun halefehü nebiyyün*) “Bir peygamber ölünce,

Allah bir başkasını onun yerine halef gönderir ve o makamı o işgal ederdi.” Böylece İbrâî devleti, peygamberlerin idare ettiği bir topluluk, bir devlet konumunda idi.

(*Ve innehû lâ nebiyye ba’dî*) “Benim ümmetimin durumu benden sonra böyle olmayacak. Benî İsrâîl’de durum böyleydi ama Ümmet-i Muhammed’de, Peygamber Efendimiz’den sonra durum böyle olmayacak. Yâni nasıl olmayacak? Peygamber Efendimiz’den sonra, onun arkasından bir başka peygamber gelmeyecek.”

Peygamber Efendimiz nedir? *Hàtème’n-Nebiyyîn*, peygamberlerin en sonuncusudur. Evveli Hz. Adem AS, ahiri peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ AS...

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ
اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

(الأحزاب: ٤٠)

(*Mâ kâne muhammedün ebâ ehadün min ricâliküm ve lâkin rasûla’llâhi ve hàtème’n-nebiyyîn*) “Muhammed, sizin ricalinizden, erkeklerinizden hiç birinin babası değildir. Fakat o, Allah’ın Rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur, hàtemidir.”(Ahzâb, 33/40) diye *Hàtemü’l-Enbiyâ* olduğu bildiriliyor.

Şimdi bu devirde bozuk fırkalar çıkmış.

“—Efendim, burada hàtemü’l-enbiyâ diyor, hàtemü’r-rusül demiyor; binâen aleyh Peygamber

Efendimiz'den sonra enbiyâ gelmeyecek, doğru; ama rasul gelecek..." diyorlar.

"—Kim gelecek?"

"—Hindistan'da Kàdiyânî mezhebinin kurucusu Gulam Ahmed-i Kàdiyânî..."

Öyle şey olur mu? Sen Kur'an-ı Kerim'i nasıl öyle çarpık yorumlarsın? Öyle şey mi olur? Peygamber Efendimiz'den sonra peygamber gelmeyecek. Bu çok açık bir şekilde ayet-i kerimelerde, hadis-i şeriflerde bildiriliyor.

Ondan sonra ne olacak? (*Ve seyekûnü hulefâü feyeksürûn*) "Peygamber gelmeyecek de halifeler gelecek." Yâni, peygamberlik sıfatında olmayacak ama has, hâlis kimseler halife olarak devleti idare edecekler, Ümmet-i Muhammed'in başında olacaklar.

Peygamber Efendimiz vefat edince ne oldu? Hakikaten Hz. Ebû Bekir geçti, arkasından Hz. Ömer geçti. Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin derken bazı tarihi hadiseler vuku buldu. *Rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn...*

Şimdi halifeler olacak. Demek ki, Ümmet-i Muhammed yine başsız kalmayacak da, peygamber sıfatında olmayacak başındaki kimseler...

Peygamber SAS Efendimiz, ümmetini çok güzel terbiye etmiştir. Buyurmuşlar ki:⁹

إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ، فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ

(د. عن أبي هريرة)

(*İzâ harace selâsetün fî seferin, felyüemmerû ehadehüm*) “Üç kimse bir yolculuğa çıksalar, bir tanesi başkan olsun!” diyor, “İntizamlı olsun!” diyor.

Şimdi bugün modern hayatta da, bir toplantı yapsanız,

“—Efendim, gündemi tesbit edelim!” derler.

“—Pekiyi, edelim!”

⁹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.42, no:2608, 2609; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.257, no:10129; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.504, no:2132; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.286, no:2152; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V III, s.99, no:8093; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.319, no:1054; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.257, no:10131; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.X, s.239, no:4011; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.185, no:8915; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.78; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.230, no:4054; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.IV, s.256, no:650; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.462, no:329; Dâra Kutnî, *İlel*, c.II, s.151, no:176; Hz. Ömer RA'dan.

Dâra Kutnî, *İlel*, c.IX, s.326, no:1795; Ebû Seleme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V I, s.1072, no:17499; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.III, s.89, no:1841.

“—Hemen derhal bir toplantı başkanı olsun, iki tane kâtip olsun...”

Böyle olmazsa iş hallolmaz. Hiç bir toplantıdan netice alınmaz. Bir başkan, kâtipler, vs. derhal tesbit ediliyor.

Onun için, ta bin dört yüz yıl önce Peygamber Efendimiz bize bildirmiş ki:

“—Öyle derbederlik yok! İçinizden bir tanesi başa çıksın, onu dinleyin!” buyurmuş.

“—Efendim, en yaşlı mı olacak?”

Öyle bir şart yok. En yaşlı olma şartı yok. Yâni bir tanesi seçilir. Değiştirilir, şöyle olur, böyle olur ama, böyle bir intizamı alır.

Neyse, halifeler olacak. (*Feyeksürûn*) “Çoğalacaklar.” Hz. Ebûbekir zamanında bir taneydi, Hz. Ömer zamanında bir taneydi, ikincisi yoktu ama, sonra iş karıştı. Devlet idaresi çatallaştı. Hz. Ali Efendimiz’in zamanında, Muaviye, “Ben de halifeyim!” dedi, Şam’da halifeliğini ilan etti. İhtilaf oldu, başka şeyler oldu aralarında. Hz. Osman RA niçin öldürüldü? Şu şöyle oldu, bu böyle oldu. İslâm tarihinden malum uzun şeyler.

Neticede çatallaştı iş. Sonunda Emevî saltanatı kuruldu ve Hz. Peygamberin torunlarına çeşit çeşit zulümler yapıldı. Hz. Hasan Efendimiz’i zehirlediler. Hz. Hüseyin Efendimiz’i Kerbelâ’da çoluk-çocuğuyla, hanımlarıyla şehid ettiler. Peygamber Efendimiz’in torunu, uzak bir kimse değil, Rasûlüllah Efendimiz’in torunu.

Ondan sonra da hükümet, Emevî Hükümeti devamlı baskı altında tuttu sülâle-i tâhireyi...

Adamlar sıkıntıdan sıkıntıya uğratıldılar. Şimdi İran'da devrim oldu, Humeynî başa geçti ya, "Tamam, o zamandan kaybettiğimiz durumu elde ettik!" diyorlar.

(*Feyeksürûn*) "Çoğalacaklar!" Hakîkten de çoğaldı, hadis-i şeriflerde bildirilen şey oldu. (*Sadaka rasûlü'llah*) Rasûlüllah doğru söylemiş; (*fî mâ kâl ev kemâ kâl*) ya kelimesi kelimesine böyle söylemiş; ya da buna yakın söylemiş. İşte, çıktı. Nitekim Himyer'den alınıp da Kureyş'e geçtiği gibi, dediği gene oldu, çoğaldı.

Eyvah! (*Kâlû: Femâ te'mürunâ*) O zaman sordular ashab-ı kirâm, dediler ki: "O halde ne buyurursun bize yâ Rasûlallah, ne yapalım? Birkaç tane çıktılar, ona mı uyacağız, buna mı uyacağız. Ne yapalım o zaman?"

(*Kâle aleyhi's-selâm*) Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

(*Fû bi-bey'ate'l-evvele el-evvele*) "Vefâ gösterin! Kime? (*Bi-bey'ate'l-evvele*) İlk bey'at ettiğinize, 'Tamam, sen halifemizsin, duyduk, itaat ettik!' dediğiniz kimseye vefâ gösterin! Sonradan çıkana değil, ilkinde itaat gösterin; tamam!" Başka türlü işler karışır, karma karışık olur. O zaman o ordu toplar, bu ordu toplar, kardeşi kardeşe kırdırır, mahvolur ortalık...

Hep de öyle olmuştur zaten. Hep böyle olmuştur, şu dünya sevgisi, saltanat arzusu nice kardeşlerin elini kana bulamıştır. Nice zulümler yaptırmıştır. Hani o tahta geçip de keyifle kurulmak var ya, elini çırdığı zaman gelsin câriyeler, şerbetler, eğlenceler... O zevk

u sefâ var ya, o zevk u sefâ nice kanlı ellerin sahiplerinin zevk ü sefadır.

Allah bu dünyaya gönlümüzü bağlamasın... Bu dünya bir mel'un bir varlıktır. İnsan bu dünyayı hedef edinirse, bunu elde edeceğim diye çalışırsa, çok hatalar işler bu dünyada... Çoklarının hakkını yer, çoklarının kanını döker, çoklarının canını alır.

Bugün dünyada medeniyet, yıllarca önce mi daha iyiydi, şimd i mi daha iyi?

“—Hocam, sen cahil misin? Nasıl söylersin bu sözü? Yirminci asırda medeniyet çok ilerledi. Baksana adamlar havalarda uçuyorlar, silahlar, füzeler... Aya, yıldızlara gidiyorlar.”

Güzel, aya, yıldıza gidiyorlar; ama kurtlardan daha beter parçalıyorlar birbirlerini... Yaptıklarını ancak kurtlar yapar.

Bizim akrabalardan birisi askerlik yaparken, bir buzlu karlı günde alayın hududunda, kulübede nöbet tutarken, kurt sürüsü hücum etmiş dışarıdan... Soğuk, ayaz, kar yağmış; sürü geliyor üzerine, ne yapsın? Uluyarak gelmeye başlamışlar.

Can havliyle zor toparlamış kendisini, tüfeğini doğrultmuş sürünün ortasına, tetiği çekmiş, bir kurşun sallamış. Kaç tane kurt vardıysa bilmiyor. Bir tanesine isabet etmiş, kanlar içinde tarlanın ortasına düşmüş.

Şimdi bakalım ne olacak? Bizim akrabayı parçalayacaklar mı kurtlar, başka bir şey mi olacak?

Tabii kan akmaya başlayınca... Beraber bizim akrabayı yemeye gidiyorlardı ya aç kurtlar; bir tanesi yaralanıp da tarlanın içine düşünce, hepsi üstüne çullanmış, yemişler onu.

Neden böyle yapıyorlar, insanlar gibi merhametleri yok mu? Kurt... Hayvan... Acıkmış, karnını doyuracak, et lâzım ona, kan kokusu lâzım. İnsan, nöbetçi asker veya kendisi gibi bir kurt, fark etmez; parçalayacak, yiyecek. Kurt bu...

Bu zamanın insanları, medeni insanlar işte o aç kurtlar gibi. Neden? İncir çekirdeğini doldurmaz şeylerden. Hepsi Hz. Âdem AS'ın evladıdır, kardeştir; ama birbirlerini yemekte, parçalamakta pençeleri kurt pençesi gibi keskindir. Dişleri, kurt dişleri gibidir.

Nerede medeniyet?

Medeniyet, bin dört yüz yıl evvel İslâm ile geldi. İslâm'ın iyi hâkim olduğu beldelerde pırıldadı, kendisini gösterdi. O hainler, o zalimler o beldeleri tahrip ettiği zaman; o medeniyet denilen tek diş kalmış canavara sahip olduğunu iddia eden hainler, o güzel medeniyeti, o insanî medeniyeti, o fazilet medeniyetini tahrib ettikleri zaman; insanlık da, medeniyet de gitti. Böyle bir torpillenmiş geminin, kıç kısmının suyun dibine gömülüp de burnu havada kalmış gibi, gitmek üzere... Şu İstanbul'a bakın, gemi batmış da uç tarafı suyun üstünde... Koca bir gemi torpillenmiş, içindeki şeylerle beraber o medeniyet gitti, o insanlık gitti, medeniyet öldü.

Orada sevgi ve merhamet vardı, komşuya merhamet vardı, ananın evlada şefkati vardı,

evladın anaya-babaya saygısı vardı, önünde el pençe divan durması vardı. Kardeşin kardeşi sevmesi vardı. Kardeş için kendisi yemeyip, yedirmesi vardı. Orada hasta ziyareti vardı, orada hayır, hasenat vardı, sadaka vardı... Allah rızası için neler neler vardı orada...

Onların hepsini bu Avrupalı, medenî dediğimiz zalimler tahrip ettiler, törpülediler. Şimdi bakıyorlar da:

“—Siz ne biçim milletsiniz, ne kadar kötü huylarınız var!” diye kızıyorlar bize.

Haklılar. Bakıyorlar, kızıyorlar.

Thomas Walker Arnold (1864-1930) diye bir adam var, *İslâm'ın Yayılış Tarihi* diye bir kitap yazmış. İngilizce yazmış tabii, İngiliz profesörü, sonradan müslüman olduğu da söyleniyor. Avrupalılar'a diyor ki:

“—Siz bu zamane müslümanlarına bakıp, eski müslümanları anlayamazsınız. Bunlara bakıp onları anlayamazsınız.”

Gelecek, Türkiye'ye bakacak, hâl-i hazırdaki müslümanları görecek; bizim ecdâdımızı anlayacak... Mümkün değil!

Eyne's-serâ, mine's-süreyya

“Nerede gökteki Süreyya yıldızı, nerede yerdeki toprak...” Alâkası var mı?

Adamlar Haçlı Seferi tertip etmişler, müslümanları kesmek için. Avrupa'dan yola çıkmışlar, Adana'ya kadar gelmişler; harp olmuş. Tabii bizim ecdadımız da, bizim toprağımıza

girmesinler diye çarpışmış onlarla... Yaralı, bereli Antakya taraflarına kadar gelmişler.

Ermeniler, Rumlar hıyanet etmiş onlara... Bizim müslüman köylülerimiz, “Yolda kalmış, insandır; bunun da canı var, uykusu var, yaralandı mı inler insan... Kendisini kaybetti mi sayıklar...” diye yarasını tımar etmişler. Ekmek vermişler, su vermişler...

Adam müslümanla çarpışmaya gelmiş, müslüman olmuş. Oraya bakmış insanlık var; buraya bakmış gadir var, hıyanet var. Müslüman olmuş.

Kudüs’e gelenlerden çok müslüman olanlar var... Ama eski müslümanları görünce müslüman olmuşlar. Yenileri görünce müslüman olmuşsa Avrupa’da, Amerika’da; dönebilir. Yâni bizi görünce “Vay, müslümanlık bu mu?” diye dönebilir.

Geçende bir Kanadalı geldi. Baktım, uzun boylu, seyrek sakallı, beyaz yüzlü, mavi gözlü bir kimse.

“—Kimsin?”

“—Kanadalı Yahya!”

Tabii, ben biraz tarih kitaplarını okuduğum için biliyorum, dedim ki:

“—Bizim memleketimiz eski senin tahayyül ettiğin kadar güzel değildir. İyi müslümanlar, eski müslümanlar nerede. “O kadar yok!” falan dedim.

“—Yok ben çok memnun kaldım! Konya’ya gittim, Türkler iyi müslümanlar, ahlâklı insanlar!” dedi. “Bizim Kanada’da böyle kimseler yok.” dedi.

“—İnşâallah!” dedim ben de; ama aslında bize bakarak onları anlamak mümkün değildir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin hükmü neyse, o hüküm yerine gelecek. Dünya bozulacak, kıyamet kopacak. Kimin üstüne kopacak? İnsanların en şerhileri üzerine kopacak kıyamet. *Lâ ilâhe ila'llah* diyen insan kaldırılmadan, yeryüzünde kıyamet kopmayacak.

Bir de diyorlar ki:

“—Zikr-i dâimî erbabı kaldığı müddetçe...”

Lâ ilâhe illa'llah'ı söz olarak herkes der de; aldatmak için diyeni var, menfaat için diyeni var... “Zikr-i dâimî erbabı, kalbi ‘Allah Allah, Allah Allah...’ diye tıkır tıkır çalışan insan mevcut olduğu müddetçe kıyamet kopmayacak.” diyor bazı kitaplar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi kendisini yad eden, unutmayan, dâimâ zikreden kimseler eylesin...

Hadis-i şerifin devamında şöyle buyruluyor:

فُوا بِبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَأَلَّوَلِ، أَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ، الَّذِي
جَعَلَ اللَّهُ لَهُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ إِئْتَهُمْ عَمَّا اسْتَرَعَاهُمْ

(حم.خ.م.ه. عن أبي هريرة)

(*Fû bi-bey'ati'l-evveli fe'l-evveli*) “İlk ettiğiniz bey'ata vefa gösterin, ona tâbî olun; (ve *a'tûhüm hakkahüm, ellezî ceale'llàhu lehüm*) Allah'ın onlar için verdiği haklarını verin! (*Feinna'llàhe sâilühüm amme'ster'àhüm.*) Muhakkak ki Allah-u Teâlâ Hazretleri, idarelerinden dolayı hesabı onlara kendisi soracaktır.”

“–Nedir hakkı?”

İtaat edeceksin, hayırlı işlerde destek olacaksın; köstek olmayacaksın.

“–Efendim, ben böyle halife istemem, böyle başkan istemem!

Bunun boyu şöyle olmalı, cüssesi şöyle olmalı...” demeyeceksin.

Allahu Teâlâ Hazretleri bilmediklerimizi öğrettirsin, vazifelerimizi idrak ettirsin, yolunca yürümeyi nasib eylesin... Tevfîkini refîk etsin, gözümüzden perdeyi kaldırsın, gönlümüzün pasını silsin, kendisine has halis kul eylesin...

Şu dünya hayatının gafletleri içinden şu çamurdan, şu bataktan cümlemizi çıkartsın, nurlu yoluna dâhil eylesin.

Fâtiha-ı şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

18. 07. 1982 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

